

Digitális fejlettség vagy nyersanyagfüggőség

A digitális fejlődés újabb függőséget eredményezhet, mint ahogy azt az energia-piacon tapasztaljuk jelenleg. A Peking-hatás¹ és a Brüsszel-hatás² szándékai eltérőek, míg előbbi a digitális tekintélyelvűség kiterjesztésére törekszik, az Európai Unió jogalkotása a piacok differenciálását és a stratégiai partner-ségek megerősítését célozza.

A digitális átalakulás egyrészt jelenti a digitális technológiák bevezetését a gazdasági és kormányzati szektorba, másrészt a digitalizáció társadalmi befolyására is utalhat. A technológiai fejlődés világméretű hatásai elvitathatatlanok. Elég csak arra gondolni, hogy olyan üzletágak automatizálási folyamatai szárnyalnak, amelyekkel az emberek a mindennapokban találkoznak, mint például a vásárlási igények mesterséges intelligencia általi személyre szabása,³ az önvezető autók, sőt az autonóm taxik közúti forgalomba helyezése,⁴ az egészségügy digitális átalakulása a betegségek kiszűrésére és kezelésére.⁵

2018-ban az európai digitális átalakulási figyelő azt állapította meg, hogy a mesterséges intelligencia globális gazdasági hatásának 70 százaléka az Egyesült Államokba és Kínába fog koncentrálni.⁶ Az akkori technológiai fejlettség, piaci ösztönző közeg, és szakértelem miatt a leggyorsabb GDP-növekedést az Egyesült Államokban jósolták, azonban 2030-ra várhatóan Kína behozza hátrányát. Noha a gazdaság dübörög, a szabályozási környezet korántsem tart azon az érettségi fokon, amelyen a technológiai képesség megmutatkozik. Az Európai Unió a mesterségesintelligencia-szabályozás élvonasa kíván lenni, ugyanakkor 2017 óta Kína is progresszív stratégiát követ.⁷ A távol-keleti ország célul tűzte ki, hogy 2030-ra a mesterséges intelligencia terén világvezető állammá váljon. Kína úgy alakítja a transznacionális adatkezelést, hogy

¹ ERIE-STREINZ 2021: 11–42.

² BRADFORD 2020.

³ SALPINI 2022.

⁴ CHENG 2022.

⁵ MELCHIONNA 2022.

⁶ Európai Bizottság 2018.

⁷ China Aerospace Studies Institute 2017.

digitális infrastruktúrát biztosít a feltörekvő piacoknak. A jelenség uralkodó magyarázata a digitális tekintélyelvűség, amellyel Kína nemcsak technológiáját, hanem értékeit és irányítási rendszerét is exportálja a fogadó államokba. A Peking-hatás eredményeképpen növekszik Kína befolyása az adatkezelésben a határain túl, hiszen a feltörekvő gazdaságok kormányai Kínában épített digitális infrastruktúrákat és Kína adatkezelési megközelítését követik a digitális fejlődés érdekében. A fejlődő államokban a „digitális selyemút” fő mozgatórugói a kínai technológiai vállalatok, amelyek egyre inkább nyújtanak távközlési és e-kereskedelmi szolgáltatásokat szerte a világon. A Brüsszel-hatás a piaci szektor nemzetközi működésében mutatkozik meg, amely nyomán a vállalatok globális tevékenységei az EU szabályozása felé hajlanak. A mesterséges intelligencia jogi környezetének megteremtése az európai piacon található technológiai cégek számára korlátokat állít, kiadásait növeli, amelyre többféle választ adnak. Az egyik lehetőség, hogy a kedvezőtlenebb piaci környezet miatt egyes cégek kivonulnak Európából, de azt is tapasztalhatjuk, hogy két prototípust (egy európai szabványoknak megfelelőt és egy Európán kívüli piacokra tervezett) gyártanak egyazon termékekre, azonban a kétszeresére nő a differenciálás költsége is. A Brüsszel-hatásnak megfelelően az is előfordulhat ugyanakkor, hogy a technológiai nagyvállalatok belső szabályozási folyamataikba integrálják az uniós szabályozás egyes elemeit, ezáltal a piaci szektoron keresztül fejtik ki hatásukat az európai normák szerte a világon. Nemcsak a vállalatok, hanem az egyes politikai erők is együttműködhetnek a szabályok világméretű finomhangolásában, erre jó példa az EU–USA Kereskedelmi és Technológia Tanács létrehozása, amely egyeztető fórumként szolgál a két kontinens között. Utóbbira azért is van szükség, hogy a piaci kilengéseket moderálják, a gazdaság stabilitására törekedve a technológiai fejlődésben. A digitalizáció gazdasági hatásait jól szemlélteti, hogy az Egyesült Államok a globális adatkezelést a nemzetközi gazdasági jog eszközeivel kívánja alakítani.

Ahogy a pandémia felhívta a figyelmet a digitális tér szerepére, az orosz–ukrán háború az energiafüggőségre mutatott rá. A pandémia kitörésétől tapasztaljuk azt, hogy a digitális fejlődés az európai politikai napirend meghatározó szereplőjévé vált, ugyan az energiakérdés és a zöld átállás már korábban is jelen volt, de a diskurzus élénkebb lett a háború hatására, amire jó példa, hogy az uniós irányelvekben a digitális átalakuláshoz szükséges nyersanyagok nem kaptak eddig nagy figyelmet.

Ursula von der Leyen augusztus végén a hagyományokhoz híven Bledben megrendezett Stratégiai Fórumon a digitalizáció nyersanyagigénye kapcsán

megemlítette,⁸ hogy Kína dominálja a piacot, ezért a stratégiai autonómia és a partnerség diverzifikálása kiemelt cél az uniós politikában. A zöld és digitális átmenettel megnövekszik a nyersanyagigény, hiszen például lítium szükséges az akkumulátorokhoz, szilícium a chipekhez, ritkaföldfémek a mágnesekhez, amelyek az elektromos járműveket és szélturbinákat hajtják. 2030-ra azt prognosztizálta a Bizottság elnöke, hogy mindezekre megduplázódhat a kereslet, a lítiumra 2020–2025 között évi 40 százalékos keresletnövekedésre számíthatunk, azonban a feldolgozópiacot Kína uralja, sőt, a harminc kritikus nyersanyagból tíz Kínából származik. Mindez előrevetíti egy hasonló függőségi rendszer kiépülését, amely az orosz gáz és olaj esetében heves politikai vitákat és gazdasági kitettséget okoz Európában. E témák vélhetően előkerülnek a héten esedékes, az Európai Bizottság elnökének Európa helyzetéről szóló beszédében.

2022. szeptember 13.

Felhasznált irodalom

- BRADFORD, Anu (2020): *The Brussels Effect: How the European Union Rules the World*. New York: Columbia Law School. Online: <https://scholarship.law.columbia.edu/books/232/>
- CHENG, Evelyn (2022): Investing in Supertrends. Baidu's Robotaxis don't Need any Human Staff in these Parts of China. *CNBC*, 2022. augusztus 7. Online: www.cnbc.com/2022/08/08/baidus-robotaxis-dont-need-any-human-staff-in-these-parts-of-china.html
- China Aerospace Studies Institute (2017): *In Their Own Words: A Next Generation Artificial Intelligence Development Plan State Council Notice on the Issuance of the Next Generation Artificial Intelligence Development Plan*. Online: www.airuniversity.af.edu/Portals/10/CASI/documents/Translations/2021-03-02%20China's%20New%20Generation%20Artificial%20Intelligence%20Development%20Plan-%202017.pdf?ver=N2TtRVNODYy-WR0yGHuK_cA%3d%3d
- ERIE, S. Matthew – STREINZ, Thomas (2021): The Beijing Effect: China's 'Digital Silk Road' as Transnational Data Governance. *New York University Journal of International Law and Politics*, 54(1), 11–42. Online: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3810256#
- Európai Bizottság (2018): *Digital Transformation Monitor: USA-China-EU Plans for AI: Where do we Stand?* Online: <https://ati.ec.europa.eu/sites/default/files/2020-07/USA-China-EU%20plans%20for%20AI%20-%20where%20do%20we%20stand%20%28v5%29.pdf>
- Európai Bizottság (2022): *Keynote Speech by President von der Leyen at the Bled Strategic Forum*. Online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hu/speech_22_5225
- MELCHIONNA, Mark (2022): MA Researchers Create AI Algorithm to Enhance Lung Cancer Radiation Therapy. *Health IT Analytics*, 2022. augusztus 31. Online: <https://healthitanalytics.com/news/ma-researchers-create-ai-algorithm-to-enhance-lung-cancer-radiation-therapy>

⁸ Európai Bizottság 2022.

SALPINI, Cara (2022): J.C. Penney Releases Skincare Adviser Experience, AR Try-on. *Retail Dive*, 2022. szeptember 9. Online: www.retaildive.com/news/jc-penney-revieve-beauty-skinca-re-adviser-experience-augmented-reality-try-on/631524/